

RAPORT

z realizacji działań strażniczych

Biura Monitoringu

Kujawsko-Pomorskiej Federacji Organizacji Pozarządowych

**„Szukanie najlepszych rozwiązań,
czyli jak organizacje pozarządowe zmieniały zasady
wyboru projektów w PO KL”**

Toruń, 10 maja 2013 roku

Raport powstał w ramach projektu „Kujawsko-Pomorska Federacja Organizacji Pozarządowych – rzecznik organizacji i partner we współpracy międzysektorowej” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Projekt ten jest realizowany w ramach Poddziałania 5.4.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki przez dwie organizacje pozarządowe – Pomorską Fundację Rozwoju, Kultury i Sztuki oraz Kujawsko-Pomorską Federację Organizacji Pozarządowych. Raport jest publikacją upowszechnianą nieodpłatnie.

Raport obejmuje okres: 05.2012-05.2013

Streszczenie

Raport opisuje działania Kujawsko-Pomorskiej Federacji Organizacji Pozarządowych związane z zaangażowaniem na rzecz ulepszenia procedur wyboru projektów w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki (PO KL). Program ten jest znany wielu organizacjom pozarządowym, które nierzadko mają bardzo krytyczne zdanie o obowiązujących w nim procedurach wyboru projektów do realizacji.

Federacja przez dwa kolejne lata z rządu brała udział w konsultacjach różnych dokumentów związanych z wyłanianiem projektów do realizacji w PO KL. Jednak dzięki Pracowni Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia”, możliwe było znacznie bardziej efektywne zaangażowanie się Federacji w kreowanie zmiany w tym zakresie. Staraniem „Stoczni” i Ministerstwa Rozwoju Regionalnego powstał międzysektorowy partycypacyjny zespół, który stworzył alternatywne procedury wyboru projektów. Rozwiązania te włączono do dokumentów obowiązujących i regulujących PO KL.

Raport opisuje proces zaangażowania Federacji, jak i wynik prac zespołu oraz przyjęte w PO KL rozwiązania. Mimo, że na zmiany w procedurach wyboru projektów w PO KL Federacja nie miała kluczowego wpływu, będąc jednak jednym z niewielu podmiotów zaangażowanych w proces zmian, doświadczenia opisane w raporcie są nie tylko cenne dla Federacji i dla jej kolejnych działań, ale są także ciekawym dowodem skuteczności partycypacyjnej organizacji pozarządowych. Zwłaszcza dla wszystkich, którzy wahają się, czy warto uczestniczyć w tworzeniu mechanizmów wykorzystania funduszy strukturalnych.

I. Dlaczego uczestniczyliśmy w tych działaniach? Jakie były nasze cele?

Procedury wyłaniania do dofinansowania projektów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL) wywołują emocjonalne dyskusje w środowisku organizacji pozarządowych, nierzadko prowadząc do – wyrażanych w mniej lub bardziej oficjalny sposób – **zarzutów wobec administracji publicznej o stworzenie niejasnych procedur, o wadliwość przyjętych rozwiązań, uznaniowość ocen formułowanych w procedurach wyboru, a w najostrejszej formie o możliwość manipulacji a nawet manipulację procedurami** w celu wyłaniania do finansowania konkretnych inicjatyw (projektów) z pominięciem przedsięwzięć ważkich i społecznie oczekiwanych.

Powyższe powoduje **niechęć do aplikowania o środki unijne w ramach PO KL** nie tylko wśród podmiotów, które nie były jeszcze beneficjentami Programu, ale przede wszystkim wśród organizacji aktywnie poszukujących źródeł finansowania swoich działań i projektów, w tym u beneficjentów PO KL z sektora pozarządowego. Sytuacja powyższa powoduje jednocześnie, że **organizacje doświadczone w aplikowaniu o środki EFS nie starają się rozwijać swoich projektów w kolejnych wnioskach konkursowych** (tworzyć coraz bardziej ambitnych działań/projektów), a jedynie przedkładają w odpowiedzi na ogłoszenia konkursowe projekty przewidujące rozwiązania sprawdzone, najczęściej schematyczne, które niejako zostały już „przetestowane” w poprzednich projektach aplikującego. Oba zjawiska rzutują negatywnie na kondycję sektora pozarządowego, zwłaszcza na jego rozwój dzięki realizacji projektów kompleksowych o dużych grupach odbiorców z konkretną ofertą (nieradko unikatowego) wsparcia przy zapewnionym najczęściej stu procentowym finansowaniu wydatków.

Jednocześnie opisane powyżej zjawiska utrwalają stereotyp, w którym administracja publiczna, odpowiedzialna za kontraktację i kontrolę wydatkowania środków unijnych **postrzegana jest jako główny „hamulcowy” w świadomym i efektywnym wykorzystaniu środków funduszy strukturalnych** w Polsce, a **organizacje pozarządowe jako bierne środowisko, które nie potrafi aktywnie włączyć się w wykorzystanie szans polityki strukturalnej**. Proces ten **pogłębia więc nieporozumienia i wzmacnia unikanie dialogu między sektorem publicznym i sektorem pozarządowym**.

Większość organizacji członkowskich Kujawsko-Pomorskiej Federacji Organizacji Pozarządowych jest lub była beneficjentami środków unijnych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL). Organizacje te realizują lub realizowały projekty głównie w ramach Priorytetów V, VI i VII PO KL. Stąd też problematyka zarówno ubiegania się o środki Europejskiego Funduszu Społecznego, jak i procedury wyboru wniosków w ramach PO KL, a wreszcie szczegółowe zagadnienia dotyczące realizacji i rozliczania projektów PO KL są stałym elementem rozmów i konsultacji w gronie organizacji członkowskich Federacji.

Tym samym, od powstania Federacji w 2010 roku naturalnym było aktywne włączanie się Federacji w konsultacje dokumentów, zasad i wytycznych dotyczących PO KL. Federacja uczestniczyła m.in. w konsultacjach kolejnych wersji planów działania dla Priorytetów VI-IX PO KL w województwie kujawsko-pomorskim (w odniesieniu do planów na 2011, 2012 i 2013 rok), kolejnych projektów *Wytycznych w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach PO KL, Zasad finansowania PO KL*

(również w latach 2011-2013) i wreszcie *Zasad wyboru projektów PO KL* (wersji obowiązującej od stycznia 2011 roku).

Uwagi zgłaszane przez Federację w konsultacjach społecznych ostatniego ze wskazanych powyżej dokumentów dotyczyły m.in. sposobu przydzielania punktów za spełnienie kryteriów strategicznych (dodatkowych), zasad zabezpieczania rezerwy finansowej dla projektów korzystających z możliwości wniesienia protestów od oceny projektu, obowiązku przekazywania beneficjentom kart oceny projektów, wydłużenia terminów składania skorygowanych partnerskich wniosków o dofinansowanie projektu, jak też wydłużenia terminu składania załączników do umowy o dofinansowanie dla projektów partnerskich itp. Uwagi te wynikały głównie z doświadczeń aplikowania o środki PO KL przez organizacje członkowskie Federacji i organizacje współpracujące. Nie miały one jednak – głównie ze względu na zakres konsultacji społecznych projektów *Zasad wyboru projektów w PO KL* – znaczenia i charakteru przekrojowego (systemowego). Konieczność opracowania i upowszechnienia stanowiska Federacji dotyczącego konieczności modernizacji systemu wyboru projektów konkursowych wydawała się kwestią czasu.

Z tym większym zainteresowaniem Federacja odpowiedziała na zaproszenie **Pracowni Badań i Innowacji „Stocznia”** z siedzibą w Warszawie do wzięcia udziału w pracach 20-osobowej grupy roboczej rekrutującej się spośród instytucji i projektodawców PO KL, której **zadaniem było wypracowanie nowej metody (procedury) wyboru projektów PO KL**, które miały zostać przetestowane w 2013 roku, a następnie posłużyć za obowiązującą procedurę wyłaniania projektów EFS w Polsce w latach 2014-2020. Zespół organizowany przez Pracownię „Stocznia” kształtowany był w porozumieniu i aktywnej współpracy z Ministerstwem Rozwoju Regionalnego (Departamentem Europejskiego Funduszu Społecznego pełniącego obowiązki tzw. Instytucji Zarządzającej Programem Operacyjnym Kapitał Ludzki).

Jednocześnie zadaniem dla Federacji było stałe monitorowanie zmian w regulacjach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki dotyczących wyłaniania projektów, jak i stały udział w konsultacjach społecznych i grupach dyskusyjnych i doradczych. Opisane na poprzednich stronach problemy i zjawiska dotyczące organizacji pozarządowych w procedurach wyłaniania projektów w PO KL były bowiem znane i dotkliwe również dla organizacji członkowskich Federacji. Zmiana obecnej sytuacji wydawała się tym ważniejsza, że od 2012 roku uruchomione miały zostać prace nad zasadami wydatkowania środków unijnych w ramach tzw. nowej perspektywy finansowej 2014-2020, w której organizacje członkowskie Federacji chciały również aktywnie brać udział.

Jakie były **główne kierunki zaangażowania Federacji w kształtowanie procedur wyłaniania projektów** w PO KL?

i. Weryfikacja możliwości wpłynięcia przez organizacje pozarządowe na zasady funkcjonowania systemu wyboru projektów w PO KL

Organizacje pozarządowe jako z jednej strony, zorganizowane grupy obywateli winny znać i współkształtować zasady wydatkowania środków unijnych w Polsce, bowiem to na wsparcie i rozwój społeczności lokalnych i obywateli skierowane są środki w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, a z drugiej strony organizacje te w praktyce stykają się z zasadami aplikowania o unijne fundusze i od tych jasności oraz obiektywizmu tych zasad zależy powodzenie wielu społecznie potrzebnych inicjatyw.

Weryfikacja możliwości oddziaływania na tworzenie (jak najlepszych) procedur wyłaniania projektów do dofinansowania w ramach PO KL to przede wszystkim monitorowanie stanu konsultacji społecznych, jak też włączanie się do zespołów roboczych oraz publiczne wyrażanie zdania (publikowanie i upowszechnianie stanowisk).

ii. Aktywne zaangażowanie w konsultacjach społecznych *Zasad wyboru projektów w PO KL* służące ulepszeniu zasad funkcjonujących w Programie

Podejmowane działania na rzecz lepszego systemu wyłaniania do realizacji projektów PO KL muszą przewidywać wyłącznie działania dopuszczalne prawnie oraz, co równie istotne wysoką aktywność w tych działaniach. Naturalną formą działania jest tu udział w konsultacjach społecznych, które – głównie w formie korespondencji elektronicznej – realizowane są przez Instytucję Zarządzającą Programem Kapitał Ludzki. Uczestnictwo w tej, jak i w innych formach konsultacji społecznych w odniesieniu do *Zasad wyboru projektów w PO KL* jest więc niezbędna.

iii. Niwelowanie niechęci organizacji pozarządowych do aplikowania o środki PO KL

Procedury PO KL, jako wymagające sporego przygotowania przez aplikującego traktowane są przez wiele organizacji jako niejasne i zbyt wymagające. Oceny te często są pozbawione podstaw i doświadczenia, przy czym ogólny obraz i wizerunek polskiego systemu wdrażania środków unijnych jaki dominuje w mediach utwierdza sceptyków w negatywnej ocenie procedur wyboru projektów.

Zaangażowanie Federacji w tworzenie przejrzystych i pragmatycznych zasad wyłaniania ofert do dofinansowania musi więc łączyć się z informacją na ten temat i upowszechnianiem ustaleń, przyjętych rozwiązań etc.

iv. Przełamywanie stereotypu niemożności oddziaływania przez organizacje pozarządowe na zasady obowiązujące w systemie wdrażania funduszy strukturalnych w Polsce

Niewielkie doświadczenia polskich organizacji pozarządowych w udziale w konsultacjach społecznych, zwłaszcza w konsultacjach dotyczących zasad i procedur dotyczących wykorzystywania środków unijnych powoduje, że w środowisku pozarządowym raczej niechętnie i nieufnie podchodzi się do partycypacyjnych modeli tworzenia tych zasad.

Aktywność Federacji w działaniach na rzecz lepszych zasad wyboru projektów PO KL winna być upowszechniana również ze względu na konieczność aktywizowania większej liczby organizacji do udziału w procesach partycypacyjnych. Pierwszym krokiem do ww. aktywizacji jest przełamanie stereotypów co do celowości zaangażowania w tych procesach.

Wszystkie powyższe cele winny przyświecać działaniom Federacji również w trakcie zaangażowania we współtworzenie innych dokumentów stosowanych w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki, zwłaszcza dokumentów przygotowywanych i stosowanych na poziomie regionalnym (województwa kujawsko-pomorskiego), bowiem dokumenty szczebla wojewódzkiego są na swój sposób „bliższe” kujawsko-pomorskim organizacjom pozarządowym. Chodzi tu głównie o plany działania dla Priorytetów VI-IX PO KL na kolejne lata, w których wskazywane są nie tyle procedury wyłaniania projektów, co kryteria wyboru wniosków aplikacyjnych.

II. Działania strażnicze

Po doświadczeniach konsultacji społecznych *Zasad wyboru projektów PO KL* w 2011 roku, częściowo zakończonych sukcesem (przyjęciem części postulatów Federacji), zainteresowania Biura koncentrowały się na poszukiwaniu możliwości szerszego wpłynięcia na regulacje opisane w ww. dokumencie.

Z tym większym zainteresowaniem Federacja odpowiedziała na zaproszenie Pracowni Badań i Innowacji „Stocznia” z siedzibą w Warszawie do wzięcia udziału w pracach 20-osobowej grupy roboczej rekrutującej się spośród instytucji i projektodawców PO KL, której zadaniem było wypracowanie nowej metody (procedury) wyboru projektów PO KL, które miały zostać przetestowane w 2013 roku, a następnie posłużyć za obowiązującą procedurę wyłaniania projektów EFS w Polsce w latach 2014-2020. Organizatorem spotkań były Ministerstwo Rozwoju Regionalnego w Warszawie i Pracownia „Stocznia”.

Zadaniem spotkań było **wypracowanie kompleksowej procedury wyboru projektów PO KL** – alternatywnej wobec obecnie istniejącej w Programie.

Po wypracowaniu ww. rozwiązania zaplanowano jego konsultacje społeczne w ramach kolejnej zmiany *Zasad wyboru projektów PO KL* (planowanej na jesień 2012 roku), która miała obowiązywać od 01 stycznia 2013 roku.

Działania zrealizowane w ramach aktywności Federacji skupiają się na kilku krokach:

- i. **Udział w pracach grupy roboczej w Warszawie:** maj-wrzesień 2012 roku
 Przedstawiciele Federacji (dwie osoby) uczestniczyli w trzech kolejnych spotkaniach dla zespołu roboczego (realizowanego metodą KOLAB). Zespół nie tylko analizował mocne i słabe strony obecnego systemu wyboru projektów, ale także porównywał rozwiązania stosowane w innych krajach, przez publicznych i niepublicznych grantodawców. Szukano rozwiązań, które pozwolą na jak najbardziej obiektywny system, który będzie „umiał się uczyć”, a jednocześnie w którym będzie wiadomo kto stoi za decyzją przyznania środków. Wypracowany model był następnie konsultowany w zespole roboczym, aż wreszcie znalazł swoją pierwszą wersję zapisu, w jakim miał trafić do *Zasad wyboru projektów PO KL*. Propozycję tego zapisu konsultowano również z zespołem roboczym. Ten etap konsultacji, w którym aktywny był również przedstawiciel Federacji, pozwolił na doprecyzowanie pomysłu.
- ii. **Udział w konsultacjach projektu *Zasad wyboru projektu w PO KL* i upowszechnianie tych konsultacji:** listopad-grudzień 2012 roku
 Ostatecznie Instytucja Zarządzająca PO KL ogłosiła konsultacje projektu *Zasad...* W konsultacjach tych Federacja zgłosiła uwagi „dwutorowo”, z jednej strony uwagi do tych części dokumentu, które podlegały konsultacjom, a nie były przedmiotem prac zespołu roboczego zgłosiła Federacja. Natomiast z drugiej strony, uwagi do zapisów *Zasad...* stworzonych w oparciu o działania zespołu roboczego złożył imiennie przedstawiciel Federacji. Jedne i drugie uwagi były najpierw publikowane w Systemie Komunikacji i Konsultacji prowadzonym przez Federację (www.federacja-ngo.pl/konsultacje). Uwagi do nowych procedur wyboru zgłoszone przez przedstawiciela Federacji przyjęto. Co ważne, Federacja była jednym z tylko trzech niepublicznych podmiotów, które zaangażowały się w proces konsultacji.

iii. **Weryfikacja ostatecznej wersji wprowadzonych rozwiązań w Zasadach wyboru projektów PO KL:** styczeń 2013 roku

Po ogłoszeniu ostatecznej wersji *Zasad wyboru projektów PO KL* dokonano w Biurze Monitoringu przy Federacji weryfikacji ostatecznej wersji pilotażowych modeli wyboru projektów PO KL. I tak zgodnie z treścią *Zasad wyboru projektów PO KL*, obowiązujących od 01 stycznia 2013 roku w PO KL stosowane mogą być **dwie nowe procedury wyboru projektów – „Procedury wyboru projektów modelowych” oraz „Procedury wyboru projektów oryginalnych”**:

a. **Projekty „modelowe”** stanowią odwzorowanie opisanego modelu – sposobu funkcjonowania danej instytucji albo kompleksowego i trwałego działania w określonym zakresie, przy czym z góry znany jest cel oraz zestaw działań/narzędzi, które prowadzą do jego osiągnięcia.

Odpowiedzialność za właściwe uzasadnienie potrzeby zastosowania modelowego rozwiązania na określonym terenie oraz za udowodnienie, czy dane rozwiązanie skutecznie odpowiada na daną potrzebę leży nie po stronie projektodawcy, ale po stronie instytucji ogłaszającej konkurs. Zadaniem projektodawcy jest natomiast dostosowanie modelu do konkretnego lokalnego kontekstu.

Procedura wyboru projektów „modelowych” złożona jest z 2 etapów – najpierw etapu oceny formalno-merytorycznej, a następnie etapu oceny globalnej (tu także pojawia się element ewentualnych negocjacji). Tak jak etap oceny formalno-merytorycznej nie różni się co do zasady od dotychczas stosowanych procedur, tak tzw. **ocena globalna jest w PO KL zupełną nowością**. Sens tej oceny sprowadza się do podjęcia kolegialnej decyzji przez panel ekspertów, które z projektów powinny uzyskać dofinansowanie. Przy czym panel ekspertów bierze pod uwagę wyłącznie te projekty, które pozytywnie przeszły etap oceny formalno-merytorycznej.

b. **Projekty „oryginalne”** powinny odpowiadać w różnorodny sposób na zdefiniowany problem lub potrzebę, przy czym z góry znany jest cel, ale nie narzędzia/działania prowadzące do jego osiągnięcia. Instytucja ogłaszająca konkurs (IOK) definiuje w dokumentacji konkursowej problemy i potrzeby wymagające rozwiązania w danym regionie lub subregionie. Projektodawcy w ramach składanych wniosków o dofinansowanie proponują działania, które mają na nie odpowiedzieć, decydując o wyborze odpowiednich metod i narzędzi. IOK powinna z góry określić, jakiego typu rezultaty/wskaźniki pomiaru celów zostaną osiągnięte dzięki realizacji projektów i jaką zmianę mają one przynieść (przede wszystkim w odniesieniu do grupy docelowej).

Docelowo wybrane i zakończone z powodzeniem projekty „oryginalne” powinny przechodzić proces walidacji ich rezultatów i ocenę, czy powinny być uznane za rozwiązania modelowe. Jeśli walidacja będzie pozytywna powinny być opisywane i uzupełniać listę modeli wykorzystywaną przez IOK w procedurze wyboru projektów „oryginalnych”.

Procedura wyboru projektów „oryginalnych” złożona jest z 3 etapów: etapu naboru i oceny fiszek projektowych (etap ten jest nieobligatoryjny); etapu oceny formalno-merytorycznej oraz etapu oceny globalnej (w tym ewentualnych negocjacji). Zarówno drugi, jak i trzeci etap przeprowadzane są podobnie jak w procedurze wyboru projektów „modelowych”, ale **nabór fiszek projektowych jest kolejną nowością w PO KL**.

Złożenie fiszki projektowej nie jest obligatoryjne i nie ma wpływu na proces składania i oceny wniosków o dofinansowanie. Ocena fiszki ma na celu wskazanie projektodawcy, czy

zapropionowany pomysł wpisuje się w założenia konkursu. Ocena nie ma mocy wiążącej, tzn. nie decyduje o negatywnej lub pozytywnej ocenie składanego na dalszym etapie konkursu wniosku o dofinansowanie. W fiszce projektowej projektodawcy przedstawiają pomysły projektów zawierające rozwiązanie problemu z tematyki objętej konkursem. Fiszkę projektową projektodawcy wysyłają drogą elektroniczną na adres wskazany w dokumentacji konkursowej. Instytucja ogłaszająca konkurs może zdecydować o zorganizowaniu dodatkowych spotkań, na których projektodawcy będą mogli zaprezentować założenia swojego projektu.

iv. Monitoring pilotażowego wdrożenia nowych procedur w PO KL: styczeń-maj 2013 roku

Pierwszy konkurs z zastosowaniem nowych zasad wyboru projektów (konkurs pilotażowy) planowany jest na II kwartał 2013 roku (przełom maja i czerwca 2013 roku) – będzie to konkurs w ramach Poddziałania 7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym PO KL i zrealizowany zostanie przez Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie (w oparciu o procedurę wyboru projektów „oryginalnych”). Kolejne konkursy pilotażowe zaplanowano na II połowę 2013 roku: w ramach Poddziałania 5.4.2 PO KL (w oparciu o procedurę wyboru projektów „oryginalnych”), w ramach Poddziałania 6.1.1 i Działania 9.2 w województwie kujawsko-pomorskim, w ramach Poddziałania 8.1.2 w województwie małopolskim (wszystkie trzy w oparciu o procedurę wyboru projektów „modelowych”).

Monitoring doświadczeń zostanie więc przeprowadzony po ogłoszeniu wyników ww. konkursów. **Z punktu widzenia Federacji najistotniejsze jest skoncentrowanie się na doświadczeniach projektodawców**, w tym zwłaszcza organizacji pozarządowych, a mniej na doświadczeniach instytucji ogłaszających konkursy.

III. Rezultaty działań i rekomendacje

Doświadczenia działań na rzecz zmian procedur wyboru projektów PO KL powodują:

A. **Konieczność monitorowania dalszych losów wypracowanych rozwiązań**

Wydaje się być pewnym, że jeszcze przed realizacją konkursów pilotażowych z zastosowaniem nowych procedur wyłaniania projektów pojawią się liczne pytania i wątpliwości instytucji ogłaszających konkursy pilotażowe. Wprawdzie Federacja nie będzie miała dostępu do tych pytań (nie będzie ich adresatem), ale mogą one spowodować nawet konsultacje społeczne kolejnej wersji *Zasad wyboru projektów w PO KL*. Tym bardziej po zastosowaniu procedur instytucje ogłaszające konkursy będą zgłaszały uwagi do procedur. Należy więc nie tylko monitorować konsultacje społeczne ogłaszane przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, ale również **skontaktować się z organizacjami, które znajdują się na listach rankingowych konkursów pilotażowych, jak też z właściwymi terytorialnie Regionalnymi Ośrodkami EFS** w celu poznania ich oceny funkcjonowania nowych procedur, jak i zebrania ich doświadczeń.

B. **Konieczność szczególnego monitorowania zastosowania procedur w województwie kujawsko-pomorskim**

Ze względu na zasięg działań Federacji, odnoszący się przede wszystkim do województwa kujawsko-pomorskiego oraz do organizacji pozarządowych z tego województwa, niezbędna jest weryfikacja doświadczeń podmiotów, które wzięły udział w pilotażowym konkursie Działania 9.2 PO KL w województwie kujawsko-pomorskim. Wprawdzie charakter i zakres konkursu bardzo zawęży grupę odbiorców (wyłącznie do podmiotów publicznych prowadzących szkoły zawodowe), jednak zebranie doświadczeń i ocen tych podmiotów jest bardzo ważne w kontekście **umiejętności zastosowania nowej procedury wyboru przez regionalną administrację**. Nie bez znaczenia jest tu również kontakt z Regionalnym Ośrodkiem EFS w Bydgoszczy oraz w Toruniu, jak i oczywiście z instytucją ogłaszającą konkurs (Urzędem Marszałkowskim Województwa Kujawsko-Pomorskiego).

C. **Konieczność zaangażowania się Federacji w uproszczenie procedur naboru ofert w konkursach innych niż o środki PO KL**

Doświadczenia Federacji wyniesione z działań opisanych w niniejszym raporcie należy wykorzystać w działaniach podejmowanych przez reprezentantów organizacji członkowskich Federacji i samej Federacji w Radzie Pożytku Publicznego dla Miasta Torunia. W aktualnych działaniach Rada zajmuje się m.in. procedurami wyboru ofert dot. realizacji zadań publicznych w kontekście potrzeby ich weryfikacji, uproszczenia i ujednoczenia we wszystkich miejskich jednostkach.

Należy również **podjąć działania zmierzające do dokonania przeglądu praktyki prowadzenia naboru ofert przez samorząd województwa, jak i w powiatach i gminach regionu**. Znakomitym narzędziem do tych działań mogą być np. organizowane przez Federację seminaria dyskusyjne i debaty dot. zaangażowania organizacji pozarządowych w zespołach roboczych i gremiach opiniodawczo-doradczych.

D. **Konieczność upowszechniania zrealizowanych działań**

Niezbędne jest dalsze upowszechnianie doświadczeń i wyników działań Federacji w zakresie zmian procedur konkursowych, co **przyczyni się do zmian postrzegania możliwości**

współpracy z samorządami lokalnymi i regionalnym, jak też pomoże w przełamaniu oporu i uprzedzeń w angażowaniu się w konsultacje społeczne oraz w angażowanie się w działania społecznie funkcjonujących zespołów roboczych i gremiów opiniotawczo-doradczych.